

imenike učiteljev, ki imajo po teh določbah volilno pravico na šoli.

Volilni imeniki so razdeljeni na pet stolpcev z nadpisi v naslednjem redu:

1. ime in predime učitelja;
2. službena lastnost;
3. koliko ur na teden poučuje;
4. je glasoval;
5. opomba.

Rubriko pod št. 3. izpolnijo samo ravnateljstva in vodstva zasebnih šol.

Za učitelje meščanskih in ljudskih šol, ki so začasno pridržani v službovanje srednjim šolam in učiteljskim, se napravi poseben imenik, ravnateljstva pa morajo poverjeništvu za uk in bogočastje javiti njih imena, da pošlje potrebno število glasovnic.

Ravnateljstva zasebnih srednjih šol in učiteljskih pošljejo volilni imenik pristojnemu višjemu šolskemu nadzorniku, ravnateljstva in vodstva zasebnih meščanskih in ljudskih šol pa okrajnim šolskim nadzornikom, da pregledajo ter na imenikih potrdijo, kateri izmed vpisanih učiteljev imajo volilno pravico. Tako urejeni imeniki se vrnejo ravnateljstvom in šolskim vodstvom.

Glasuje se samo z uradnimi glasovnicami, ki jih izda ter s svojim uradnim pečatom opremi poverjeništvu za uk in bogočastje. Glasovnice imajo za vsako skupino različno barvo ter nosijo tekoče številke.

Na poverjeništvu za uk in bogočastje se v posebnem pregledu zaznamenuje, s katerimi številkami opremljene glasovnice so se poslale ravnateljstvom javnih in zasebnih srednjih šol in učiteljskih in okrajnim šolskim svetom.

Okrajni šolski sveti pa zaznamenujejo v posebnem pregledu, s katerimi številkami opremljene glasovnice so se poslale ravnateljstvom meščanskih in vodstvom ljudskih šol.

Učitelji, ki začasno službujejo na poverjeništvu za uk in bogočastje, na višjem šolskem svetu, pri knjigovodstvu deželne vlade, okrajnih šolskih svetih ali drugih javnih uradih ali v interesu države delujočih korporacijah, nadalje učitelji, ki so na dopustu zaradi študij, morajo prijaviti svoja imena in naslove poverjeništvu za uk in bogočastje, ki jim pošlje glasovnice ter zabeleži številke njihovih glasovnic. Zaeno poskrbi, da pristojna volilna odbora napravita za take učitelje poseben volilni imenik, v katerem se zaznamenujejo osebno ali po pošti oddani glasovi.

Člen 8.

Glasovanje.

Učitelji oddajo svoje glasovnice ravnatelju ali šolskemu vodji v zalepljenih kuvertah, ki morajo biti za vsako šolo enake po obliki, barvi in velikosti ter opremljene z uradnim pečatom. Če ga šola nima, se na kuvertu napiše ime šole.

Glasovnice se ravnateljstvom in šolskim vodstvom srednjih šol in učiteljskih dostavijo naravnost od poverjeništvu za uk in bogočastje, ravnateljstvom meščanskih in vodstvom ljudskih šol pa po okrajnih šolskih svetih. Kuverte mora učiteljsko samo preskrbeti.

Ravnatelji in šolski vodje lahko določijo dan in uro, ob kateri naj se zberejo učitelji ter oddajo svoje glasovnice, morajo jih pa sprejemati tudi še do 12ih opoldne zadnjega dne, ki je od poverjeništvu za uk in bogočastje določen za sprejemanje glasovnic.

Ko učitelj odda svojo glasovnico, pregleda ravnatelj ali šolski vodja, ali je kuverta zalepljena; če ni, pozove učitelja, naj jo zalepi. Ravnatelj ali šolski vodja vpiše v stolpec 4. navpično 1.

V stolpec za opombe se vpiše, če se je kaj posebnega dogodilo pri oddajanju glasov.

Ko je sprejemanje glasovnic zaključeno, ravnatelj ali šolski vodja sešteje glasove v rubriki 4., primerja vsoto s številom oddanih kuvert, zapiše na volilni imenik, da se število oddanih kuvert ujema z vsoto v rubriki 4., zavije kuverte in volilni imenik v oмот, ga zapečati ter pošlje na naslov:

Poverjeništvu za uk in bogočastje v Ljubljani, vladna palača. (Volilni odbor za višji šolski svet, skupina A).

ali:

Poverjeništvu za uk in bogočastje v Ljubljani, vladna palača. (Volilni odbor za višji šolski svet, skupina B).

Učitelji, ki v zmislu določb člena 8. oddajo svoje glasove naravnost volilnemu odboru, jih osebno izroče ali pošljejo po pošti pristojnemu volilnemu odboru.

Člen 9.

Skrutini.

Skrutini se vrši najprej za skupino A. Volilna odbora pripravita po vzorcih, ki jih predpiše poverjeništvu za uk in bogočastje, glasovne in števne pole.

V glasovne pole se vpišejo: Ime srednje šole, učiteljske, meščanske ali ljudske šole, število oddanih glasov in številke glasovnic, ki so se oddale.

Za vsakega zastopnika in za vsakega namestnika se napravi po ena števna pola, v katero se vpišejo oddani glasovi.

En član volilnega odbora napoveduje ime šole, število glasovnic in ime zastopnika ali namestnika, ki mu je oddan glas.

V števne pole vpišejo številke uradniki, ki jih določi poverjeništvu za uk in bogočastje, pod trajnim nadzorstvom enega člana volilnega odbora.

Neveljavni so glasovi:

1. če so kuverte prazne;
2. če je imenu zastopnika ali namestnika pridejano navodilo, pogoj ali šala;
3. če je oddana druga nego uradna glasovnica.

Veljaven je pa glas, če je kuverta dospela nezalepljena.

Prekliki glasov se ne vpoštevajo.

Dvomiljni glasovi se dajo najprej na stran; volilni odbor nazadnje odloči, ali naj se pripuste ali ne.

Neveljavni glasovi in sklepi volilnega odbora o priznanju ali odklonitvi glasov se zabeležijo v zapisniku.

Ko je zapisovanje glasov zaključeno, se primerja, ali se vsota v števni polah izkazanih in neveljavih glasovnic ujema z vsoto, ki jo izkazuje glasovna pola. Če se ne ujema zaradi pomotnega štetja, odločujejo številke na števni polah.

Potem se ugotovi, kdo je po določilih člena 6. izvoljen, ter vpiše v zapisnik s številom glasov, ki jih je izvoljenec prejel.

Izid volitev razglasi volilna odbora v »Uradnem listu« ter predloži volilni spis poverjeništvu za uk in bogočastje, ki izvoljenim izporeči izvolitev ter jim izgotovi dekrete.

Protivolitvam ni ugovora.

Člen 10.

Poslovna doba višjega šolskega sveta ter začasno imenovanih in voljenih članov.

Poslovna doba višjega šolskega sveta traja dve leti.

Predsednik in podpredsednik ter v točkah 5., 6., 7., 8., 9., 10. in 11. člena 2. imenovani zastopniki in njih namestniki se imenujejo, odnosno volijo, za celo poslovno dobo. Če pa član višjega šolskega sveta odstopi, umre ali izgubi pravico biti izvoljen v občinski zastop in iz enakih vzrokov odpade tudi namestnik, se imenuje, odnosno voli, nov zastopnik in namestnik za ostanek poslovne dobe višjega šolskega sveta.

Če med poslovno dobo odpadeta zastopnik učiteljske skupine A ali B in njegov namestnik, se mora vršiti nova volitev vseh zastopnikov in namestnikov iste skupine tekom šestih tednov izza dne, ko je poverjeništvu za uk in bogočastje izvedelo, da je odpadel tudi namestnik člana višjega šolskega sveta.

Poslovna doba z dnem 1. januarja 1919 postavljenega višjega šolskega sveta in članov in namestnikov, ki se v zmislu te uredbe imenujejo ali volijo samo za dvoletno dobo, poteče z dne 31. januarja 1921.

Člen 11.

Minister prosvete naj izvrši to uredbo, ki stoji v veljavo, ko se objavi v »Službenih Novinah Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca«.

Z istim dnem se razveljavljajo vsi predpisi, ki so v nasprotju s to uredbo.

V Beogradu, dne 23. jan. 1921.

Aleksander s. r.

Minister za prosveto:

Sv. Pribečević s. r.

Razpis

volitev zastopnikov učiteljskega srednjih šol in učiteljskih, ter meščanskih in ljudskih šol za višji šolski svet v Ljubljani.

Njegovo Visočanstvo Prestolonaslednik je na podlagi predloga Ministra Prosvete in po zaslišanju Ministrskega Sveta dne 23. januarja 1921 predpisal »Uredbo o poslovanju višjega šolskega sveta v Ljubljani«, ki je objavljena v štev. 40. Službenih Novinah Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca z dne 22. febr. 1921. in je s tem dnem stopila v veljavo.

Po členu 10. je poslovna doba z dnem 1. januarjem 1919. postavljenega višjega šolskega sveta v Ljubljani ter članov in

namestnikov, ki se v zmislu te Uredbe imenujejo ali volijo samo za dvoletno dobo, potekla z dnem 31. januarja 1921.

Med člani, ki se volijo, sta v zmislu člena 2., točke 5 (dva zastopnika učiteljev srednjih šol in učiteljskih, in so v zmislu člena 2., točke 6.) trije zastopniki učiteljev meščanskih in ljudskih šol. Za te članse se v zmislu zadnjega odstavka člena 2. tudi volijo namestniki.

Člen 6. pa določa: Zastopniki učiteljskega sveta so volijo v dveh skupinah:

Skupina A.

V skupini učiteljev srednjih šol in učiteljskih voli vsak opravičenec enega zastopnika in enega namestnika.

Pravico voliti imajo v aktivni šolski službi na javnih srednjih šolah in učiteljskih nameščeni ravnatelji, profesorji in suplenti, za srednje šole in učiteljske usposobljeni telovadni učitelji in učitelji glasbe.

Profesorji in učitelji zasebnih srednjih šol in učiteljskih imajo volilno pravico le, če poučujejo najmanj 14 ur na teden. Za presojanje volilne pravice je merodajen urnik, ki je bil določen ob pričetku šolskega leta, v katero pade volitev. Ravnatelji imajo volilno pravico tudi, če imajo manj učnih ur ali če so pouka prosti.

Izvoljena sta tista dva za zastopnika in za namestnika, ki imata največ glasov.

Skupina B.

V skupini učiteljev meščanskih in ljudskih šol voli vsak opravičenec dva zastopnika in dva namestnika.

Pravico voliti imajo v aktivni šolski službi na javnih meščanskih in ljudskih šolah nameščeni ali šolskim oblastvom pridržani učitelji javnih meščanskih in ljudskih šol z zrelostnim izpitom, nadalje učitelji na zasebnih meščanskih šolah, ki poučujejo najmanj 18 ur na teden, končno učitelji na zasebnih ljudskih šolah, ki imajo zrelostni izpit in jim je poverjen popolni razredni pouk.

Za zastopnike so voljeni tisti trije, ki imajo največ glasov. Enako se izvolijo namestniki.

Vadniški učitelji in učitelji meščanskih in ljudskih šol, ki poučujejo začasno na srednjih šolah in na učiteljskih, volijo v skupini B. Tudi učitelji na posebnih zavodih za gluhohe, slepce, za zanamarjeno dečo, volijo v skupini B, dokler je šola podrejena nadzorstvu višjega šolskega sveta v Ljubljani.

Glasuje se samo z uradnimi glasovnicami, ki jih izda ter s svojim uradnim pečatom opremi poverjeništvu za uk in bogočastje. Glasovnice imajo za vsako skupino različno barvo ter nosijo tekoče številke.

V zmislu člena 7. razpisujem volitve ter odredam, da morejo ravnateljstva srednjih šol, učiteljskih in meščanskih šol ter vodstva ljudskih šol sprejemati glasovnice

do 12. ure opoldne dne 18. marca 1921.

Ob 12. uri opoldne je volitev zaključena.

Šolski člen v ustavi naše države.

Svoboda vede. — Pouk je državen. — Smoter pouka: moralna ozgoja, državno edinstvo in strpnost. — Verski pouk fakultativen. — Povdarek strokovnega šolstva. — Takse odpravljen. — Prvotni predlog proti zasebnim osn. šolam in učiteljskim. — Zasebno šolstvo se uredi končno s posebnim zakonom. — Državno nadzorstvo nad prosveto. — Osnovne šole za narodne manjšine se uredi z zakonom.

Prvotna stilizacija šolskega paragrafa.

Dne 24. febr. popoldne se je vršila seja redakcijskega komiteja zaradi stilizacije člena 16 ustave; ki obravnava šolsko vprašanje. Udeležili so se je demokrati, radikalci, socialni demokrati, muslimani in zemljoradniki. Po štiriurni razpravi je prišlo do izenačenja stališč vseh strank in se bo glasil člen 16 ustave o šolstvu nekvarno nadaljnjim še mogočim izpremembam takole:

Znanost in umetnost sta svobodni in uživata zaščito in podporo države. Univerzitetni pouk je svoboden.

Pouk je državen v vsej državi in počiva v vsej državi na eni in isti osnovi, ki se prilagodi razmeram, katerim je namenjen. Vse šole morajo dati moraino vzgojo in razvijati državljansko zavest v duhu narodnega edinstva in verske strpnosti. Osnovni pouk je splošen in obvezen. Verski pouk v osnovnih šolah je fakultativen, razdeljen po veroizpovedih in v soglasju z verskimi načeli.

Strokovne šole se ustanavljajo po potrebah in poklicih.

Državni pouk se daje brez vpisnine, šolnine in drugih takse.

Dopuščati se morejo tudi privatne šole razven ljudskih in učiteljskih pod pogoji, katere predpiše poseben zakon. Izo-

Ravnateljstva in šolska vodstva pa morajo voline imenike in glasovnice tako odposlati na volilna odbora na poverjeništvu za uk in bogočastje, da dospejo najkasneje

do 12. ure opoldne dne 31. marca 1921.

Učitelji, ki začasno službujejo na poverjeništvu za uk in bogočastje, na višjem šolskem svetu, pri knjigovodstvu deželne vlade, okrajnih šolskih svetih ali drugih javnih uradih in v interesu države delujočih korporacijah, nadalje učitelji, ki so na dopustu zaradi študij, izroče glasovnice osebno ali jih pošljejo po pošti pristojnemu volilnemu odboru

do 12. ure opoldne dne 31. marca 1921.

Da morajo svojo volilno pravico izvrševati, morajo naznaniti imena in naslove poverjeništvu za uk in bogočastje, ki jim pošlje glasovnice.

Ob 12. uri opoldne dne 31. marca 1921 je sprejemanje po ravnateljih in šolskih vodstvih predloženih in po učiteljih naravnost oddanih glasovnic popolnoma zaključeno.

Ravnateljstva, šolska vodstva in posamezni učitelji, ki oddajo svoj glas v zmislu ravnokar navedenih določb morajo poslati volilne imenike in glasovnice

priporočeno s povratnim receptisom

na

POVERJENIŠTVU ZA UK IN BOGOČASTJE V LJUBLJANI, Vladna palača. (Volilni odbor za višji šol. svet, skupina A.)

ali na

POVERJENIŠTVU ZA UK IN BOGOČASTJE V LJUBLJANI, Vladna palača. (Volilni odbor za viš. šol. svet, skupina B.)

Člani volilnega odbora za skupino A. so gospodje:

1. dr. Janko Bezjak, višji šolski nadzornik, vladni svetnik;
2. dr. Ivan Karlin, vladni tajnik;
3. prof. Ferdinand Marolt, glavni učitelj na državnem moškem učiteljskem v Ljubljani;
4. Josip Osana, profesor na I. državni gimnaziji v Ljubljani.

Člani volilnega odbora za skupino B. so gospodje:

1. Engelbert Gangl, višji šolski nadzornik;
2. dr. Ivan Karlin, vladni tajnik;
3. Julij Slapšak, vodja ljudske šole v Mostah;
4. Franc Škulj, učitelj na IV. mestni deški ljudski šoli v Ljubljani.

Vse druge odredbe, ki so potrebne za pripravo volitve, izda ravnateljstvom srednjih šol in učiteljskih ter okrajnim šolskim svetom predsedstvo višjega šolskega sveta v Ljubljani, ki tudi pošlje potrebno število uradnih glasovnic.

V Ljubljani, dne 25. februarja 1921.

Vodja poverjeništvu za uk in bogočastje:
Dr. Skaberne, s. r.

brazevalni zavodi brez razlike so pod državnim nadzorstvom.

Državljanom druge rase in jezika se dajo ljudske šole v materinem jeziku pod pogoji, ki jih predpiše zakon. Vprašanje drugih šol za te manjšine se bo rešilo s posebnim zakonom.

Redakcija vlade.

Od redakcijskega odbora stilizirane člene o šolstvu je vzela vlada dne 25. februarja v pretres. Ministrski predsednik Pašić je odklonil, da bi se glede privatnih šol v naprej vezale roke zakonodajalcu, da izključi vse privatne osnovne šole brez izjeme. S tem se je končno zadovoljil tudi predlagatelj poslanec Avramović sam, ki je absolutno zahteval, da se ne dovoli zasebnih ljudskih šol. Pašić je dalje odklonil, da bi se v ustavi predvidele kake druge nego ljudske šole za manjšine.

V imenu vlade je minister pravde kot zastopnik ministra za konstituantno izjavil, da se tudi Arnautom prizna popolna enakopravnost.

Iz debate o šolskem členu ustave.

Sejo ustavnega odseka dne 25. febr. je otvoril ob 9. predsednik dr. Momčilo Ninčić. Tako je prešli na debato člena 16., ki govori o osnovnem pouku.

Zemljoradnik Avramović predlaga, naj se razprava o tem členu odloži in izvede potem skupno z ostalimi kulturnimi določbami ustave. Odbor njegov predlog odkloni.

Dr. Sima Marković (komunist) je dejal, da se morata pouk in uprava v državi šolah urediti s posebnim zakonom, tako, da se prepriča, da bi ostala pouk in uprava še nadalje pod absolutnim vplivom posameznih ministrov, oziroma strankarjev. Šola naj se postavi na moderno podlago. Poleg učiteljev in roditeljev, kakor to predlaga poslanec Avramović, mora moderna pedagogika pritegniti k upravi tudi one, ki so pri tem najbolj zainteresirani, to je dijake. **Da bo omogočen interesen pouk, mora dati država siromašni deci sredstev, da se lahko izšola,** sicer ostane vsa naredba samo na papirju. Na se zahteva analfabetstvo, pouk se ustavi na črti popolni tako, da bo pouk obvezen za moške in ženske. Ker so osnovne šole odvisne od občinskih uprav, zahteva govornik, da se ta fatalna anomalija odpravi s tem, da prevzame država dolžnost vzdrževanja osnovnih šol na temelju državnega proračuna. Umetnost mora štiti in podpirati država.

Posl. dr. Pavičič (Narodni klub) želi intenzivno šolsko delovanje, da se odpravi analfabetizem. Napada prosvetno politiko dosedanjih vlad. Zagovarja šole usmiljenih sester v Bosni in Hercegovini. Nato je omenjal, da je treba posvetiti osnovnemu pouku tem večjo pažnjo, ker je ravno v tem tical vzrok velike nepismenosti v naši državi. Kot neobhodno potrebno, da se doseže zaželeni rezultat, je treba držati učitelje na enem in istem mestu, da imajo priložnost spoznati otroško dušo; z druge strani pa, da deca vzljubi svojega učitelja. Govornik se je izrekel v prilog zasebnih šol. Zasebne šole naj se snujejo v mejah zakona.

Poslanec dr. Žerjav je predlagal sledeče besedilo:

»Znanost in umetnost sta slobodni in uživata zaščito in podporo države. Enako je svoboden univerzitetni pouk. Izobrazba je stvar države. Osnovni šolski pouk je splošen, brezplačen in obvezen v državnih šolah. Verski pouk se daje deci v osnovnih šolah; v kolikor se ne protijo roditelji ali varuhi. Verouk se daje otrokom deljeno po veroizpovedi, soglasno z njihovimi verskimi načeli.«

Svoj predlog utemeljuje tako-le:

Prvi stavek se nahaja v ustavih vseh držav. Novo je, da se tudi umetnost kot potreba narodnega življenja sprejme v državni program. Drugi stavek določa kompetenco države glede vse narodne šole. Šola mora popraviti, kar je nad nami zagrešila stoletna zgodovina. To je potrebno radi kulturnih in plemenskih razlik v narodu. S tem pa ni rečeno, da se razlike ne bodo uveljavile, ker je jasno, da moramo nadaljevati od točke, kjer se danes nahajajo. Državna šola nam daje garancijo, da se bo vršil pouk v vsej državi po temeljnem načrtu in v istem duhu. Ustava predvideva tudi možnost privatnih šol, ki se pa morejo dovoljevati le pod pogoji, ki jih predvideva zakon. Načelno mora veljati, da deca pohaja v državne šole.

Treba je rešiti vprašanje, kje se deci daje verski pouk. Mi smo se v nasprotju z željo, da se verski pouk vrši samo izven šole, odločili za to, da se v državnih osnovnih šolah poučuje tudi verouk. Čim smo prevzeli to načelo, treba s stališča verske svobode troje garancij: 1. da se verouk vrši deljeno po veroizpovedi; 2. da se daje v soglasju z verskimi načeli; 3. ako roditelji ne zaupajo verskemu pouku v šoli, da morejo prevzeti to brigo sami.

Ako tako po načelu verske strpnosti uredimo šolsko vprašanje, smo gotovi, da se s tem najbolj izognemo verskim borbam. Državne oblasti morejo dopustiti tudi zasebne šole pod pogoji, ki jih predpiše zakon. Vse ustanove za izobrazbo brez razlike morajo biti pod državnim nadzorstvom.

Radikalec dr. Jovan Radonić zahteva svobodo poučevanja, umetnosti in vseučilišnega pouka. Zahteva, naj bo pouk obvezen, obvezen in brezplačen v vseh državnih zavodih.

Musliman Ahmed beg Karabegović zahteva, naj se v ustavo vstavi določba, da se v krajih, kjer prevladuje albanski in turški življenjski, poučuje v tamošnjem jeziku in da se poučuje srbsčina kot obližni predmet.

Demokrat Mihajlo Živković zahteva svobodo pouka in umetnosti in da država podpira in štiti znanost in umetnost, zahteva tudi ukinjenje šolnine in da se verski pouk fakultativno. Univerzitetni pouk je svoboden.

Musliman Muftija Mehmed - Alija predlaga tudi neke formalnosti k predlogu Karabegovića, ki se tiče južno-srbskih šol.

Posl. Mihajlo Avramović pravi, da se mora dati poljedelcem sredstvo, da se morejo uspešno boriti za svoj obstoj, in da so to sredstvo njihove šole. Zahteva, naj se v šolah v prvi vrsti poučuje strokovna znanost, ki bo služila otrokom pri njihovem bodočem poklicu.

Republikanec Gjonović opozarja, da predlog ne predvideva poučevanja na državne stroške in bo zato glasoval proti.

Posl. Echim Kurbegović je za predlog poslanca dr. Žerjava in Živkovića. Zahteva, naj se izobrazita oba dva spola in naj se da muslimanom lastne šole. Zahteva, naj se stavku »veda in umetnost sta svobodni in uživata zaščito in podporo države« doda pristavek »v kolikor nista protivni javni morali«, to pa radi tega, ker se bo pozneje lahko po rami znanosti in umetnosti mnogokaj razumelo, s čimer se bo skušalo preslepiti mladino. Pristopa tudi na dopolnila posl. Radonića. Glede narodnostnih manjšin opozarja na Albance in Turke, katere je treba tudi upoštevati kot naše državljane in zahteva zanje šole v njihovem jeziku.

Socijalni demokrat Nedejko Divac zahteva take šole, ki bi odgovarjale prirodni nagnjenju otrok, in izjavi, da se strinja s predlogom posl. Avramovića, da morajo biti šole strokovne in profesionalne. Verski pouk je treba dati v roke popolnoma verskim institucijam izven šole.

Minister za prosveto Pribičević izjavi, da je v našem narodnem interesu, da se šola podpravi. Vsaka druga šola je sporedna in se bo moral položaj takih šol urediti z zakonom, ki bo odgovarjal interesom države. Narodne manjšine bodo imele državne šole v svojem jeziku, ako jih ne bi mogle same vzdržati. Otroci morajo imeti osnovni pouk v maternem jeziku.

Končni predlog šolskega paragrafa za konstituanto.

Radikalec Ljuba Jovanović naglašja, da mora biti država javnalna in da se mora računati z verami in narodnimi manjšinami. Tujejezične šole naj bodo stalno pod državnim nadzorstvom. Predlaga se člen 16., kakor je bil sestavljen sporazumno med delom zastopnikov v ustavnem odseku.

Znanost in umetnost sta svobodna ter uživata zaščito in podporo države. Vseučilišni pouk je svoboden.

Pouk je državen. Vse pouk počiva na eni in isti podlagi, prilegajoč se onim, katerim je namenjen. Vse šole morajo dati moralno odgojo in pospeševati državno zavest in svrhu državnega edinstva ter toleranco.

Kar se tiče verskega pouka, morajo sprejemati otroci verski pouk po želji roditeljev, odnosno skrbnikov, ločeni po veroizpovedih.

Strokovne šole se odvijajo po potrebah posameznih poklicev.

Državni pouk naj se daje brez vpisnine, šolnine in drugih pristojbin.

V koliko so dopuščene zasebne šole, naj odreja zakon.

Vse ustanove za izobrazbo so pod državnim nadzorstvom.

Manjšinam drugega plemena in jezika se dajo osnovne šole v njihovem materinem jeziku pod pogoji, ki jih določa zakon.

Ko se je predlog tako prestiliziral, je bil pri glasovanju sprejet z vsemi proti 5 glasovom komunistov in socijalnih demokratov, ki so zahtevali še predpis, naj se siromašni izšolajo na državne stroške. Vse druge stranke so ta predlog komunistov in socijalistov odklonile, da ne spada v ustavo.

Podlaga za moderni šolski zakon je s tem dana. Vendar moramo napraviti par pripomb tudi k temu predlogu.

Pouk je državen! S tem si je država pridržala pravico nadzorstva nad poukom in šolo, nikakor pa ni prevzela tudi dolžnosti otvarjanja in vzdrževanja šolstva. Vse narodno šolstvo v vsakem oziru vzdržuje država. To je temeljna naša zahteva, ki jo pogrešamo v ustavi. V našem programu in načrtu šolskega zakona smo se izrekli tudi za brezplačnost pouka v narodnih šolah, t. j. brezplačnost vseh sredstev za šolanje. Podržavljenje šolstva ina za nujno posledico odpravo zasebnega šolstva, absolutno pa odpravo zasebnih učiteljskih, ki jih zahteva že načelo »pouk je državen«. Ustanavljanje zasebnih učilišč in vzgojevališč se ne dovoljuje, že ustanovljenje se čimprej podžavijo. Pri zasebnih zavodih, ki se jim kot takim pusti pravica javnosti, je potreba stroga državna kontrola. Humanitarno, socijalno - skrbstveno šolstvo sicer ni

stvar ustave, a je zadeva vsake kulturne države.

Kljub temu, da nam ustavni del šolskih določb ne daje vsega, nam ni odnehati od dela v smislu našega stanovskega in šolskega program, naše geslo mora biti: Kar nam ne izvede in uresniči v smislu našega programa ustava, to nam mora dati šolski zakon!

Učni načrt

za srbohrvaščino na slovenskih osnovnih šolah.

Smoter: Učenci naj srbohrvaščino besedilo v cirilici in latinici izurjeno in zanesljivo čitajo in pišejo na pri branju pravilno čitajo. Poznaajo naj razliko med slovenskim in srbohrvaškim glasoslovjem, pravopisjem, oblikoslovjem in stavkoslovjem. Ustno in pismeno naj se pravilno izražajo o zadevah vsakdanjega življenja. Usposobijo naj se za splošno umevanje srbohrvaške knjige (literature).

Opomnja: Zaradi lažjega umevanja in sličnosti s slovenščino naj se od tretjega do vključno petega razreda dosledno uporablja ekavščina. V višjih letnikih pa je treba z ozirom na hrvaško književnost in srbske narodne pesmi učence seznaniti tudi z iekavščino.

III. ŠOLSKO LETO.

1 tedenska učna ura, na šolsko leto približno 30 ur.

Prva srbska ali hrvaška čitanka.*

Čitanje in pisanje malih in velikih cirilskih črk na podlagi stenskega abecednika in pisanih in tiskanih vaj v Prvi srbohrvaški čitanki. Učenci naj se zlasti vadijo izgovarjati črke, ki jih slovenščina nima (č, h dž). Učitelj pojasnjuje besede in izraze s pomočjo tolmača v čitanki.

IV. ŠOLSKO LETO.

2 tedenski učni uri, na leto približno 60 ur.

Prva srbska ali hrvaška čitanka.

Učenci naj se nadalje urijo v branju in pisanju cirilice na podlagi učne knjige. Paziti je na to, da pri pisanju ne mešajo latinskih in cirilskih črk. Uvesti jih je v umevanje naglasnih znamenj. Vadijo naj se nadalje v izgovarjavi črk č, h in dž. Pojasnujejo pri berilnih vajah besede in izrazi s pomočjo tolmača in pridejanega rečnika. Primerjajo naj se oblike srbohrvaških besed s podobno se glasečimi slovenskimi (konac — konec, muž — mož, vuna — volna, kotao — kotel, vo — vol itd.). Posamezni odstavki in kratka berila — zlasti pesmi — se uče na pamet in se predavajo. Berila v latinici se prepisujejo v cirilico, vadi naj se tudi kratek narek v cirilici. Pisane cirilske vaje naj učenci med sabo zamenjavajo, da se vadijo v branju tujih rokopisov. Na učiteljevo vprašanje odgovarjajo učenci z besedami v berilu. Učence je seznaniti z najnavadnejšimi izrazi iz vsakdanjega življenja. Posebno naj se vadi štetje in izrazi za časovne razmere.

Na leto osem šolskih nalog.

V. ŠOLSKO LETO.

2 tedenski učni uri, na leto približno 60 ur.

Druga srbska ali hrvaška čitanka. Jezikovna vadnica.

Čitanje in pisanje kakor na prejšnji stopnji, samo da se zahteva čim dalje več, zlasti naj se goji pravilno naglaševanje. O tem je podati učencem najumnejša pravila na temelju »Uvoda« v Prvi srbski ali hrvaški čitanki. Učenci naj pišejo po nareku in se vadijo brati tuje cirilske rokopise, n. pr. dopisnice. Berila v latinici naj se nadalje prepisujejo v cirilico in obratno, pri čemer je paziti, da učenci oboje abecedo strogo ločijo. Ustno in pismeno naj prevajajo, kar so čitali, v slovenščino, a kratke slovenske sestavke v srbohrvaščino. Pri tem jih je opozoriti, kam se stavijo v srbohrvaščini naslonjenke (pomozni glagol in osebnosti). Berilo vsebinsko pripoveduje tako, da jim učitelj nekoliko pomaga. Vzorna berila v nevezani besedi in pesmi naj se učijo na pamet in naj jih predavajo. Brez sistematike le s pomočjo beril naj se seznanjajo s srbohrvaškim glasoslovjem in pravopisjem; pri tem se je ozirati na prilikovanje (asimilacijo) in izpadanje (sudac — suca, gostba = gozba itd.) soglasnikov (Prim.: Breznik, Slovenska slovnica, §§ 63.—69, Maretič, Hrvatska ili srbska gramatika, §§ 16.—33.).

* Knjiga je v rokopisu gotova in izide do pričetka šolskega leta 1921/22. Anketa, ki je sestavila to knjigo, sestavlja sedaj tudi ostale knjige.

Na podlagi takih vaj naj se primerja slovenska historična pisava s srbohrvaško fonetično pisavo. Učence je seznaniti s sklanjo samostalnika, pridevnika, zamika in števnika in s spreglo glagola v sedanjem, preteklem in prihodnjem času, kolikor se to razlikuje od slovenskega oblikoslovja. Praktične govorne vaje na temelju Jezikovne vadnice.

Osem šolskih nalog.

VI. ŠOLSKO LETO.

2 tedenski učni uri, na šolsko leto približno 60 ur.

Druga srbska ali hrvaška čitanka. Jezikovna vadnica.

Branje in pisanje kakor na prejšnji stopnji. To, kar so čitali, naj ustno in pismeno prevajajo v slovenščino in slovenska berila v srbohrvaščino; pri tem naj pazijo na pravilno nameščanje naslonjenk (enklitik). Vsebinsko beril naj pripovedujejo samostojno. Opozarjati jih je na jezikovne obrate (rečence, fraze), ki naj si jih zapomnijo. Slovniska tvarina se utrjuje in razširja, zlasti se doda sprega v imperfektu, aoristu in futuru II., nauk o rabi instrumentalu brez predloga, o predlogih, ki zahtevajo drugačen sklon kakor v slovenščini, in o menjavi in skakanju akcenta (Prim.: »Uvod« v Prvi srbski ali hrvaški čitanki). Praktične govorne vaje na temelju Jezikovne vadnice, obravnavanih beril in stenskih tabel. Pisma in preprosti poslovni sestavki. Čitanje tujih cirilskih rokopisov. Za domače vaje naj čitajo samostojna dela iz šolske knjižnice.

Osem šolskih nalog.

VII. ŠOLSKO LETO.

2 tedenski učni uri, na leto približno 60 ur.

Tretja srbska ali hrvaška čitanka. Primerna slovnica srbskega ali hrvaškega jezika (originalna).

Učence je seznaniti tudi z iekavščino, čitajo naj torej poleg drugih beril tudi spise hrvaških pisateljev in srbske narodne pesmi v originalnem pravopisu. Vsebinsko prebranih beril naj samostojno podavajo. Prevajajo naj tudi težje spise v slovenščino in obratno. Pri obravnavi beril naj se ozira tudi na skladnost in debitoslovje. S pomočjo priročnega rečnika* naj se pri šolskem in domačem čitanju izpisujejo neznane besede, da si s tem pridobijo potrebne besedni zaklad. Vadijo se nadalje v pravopisju in pravilnem naglaševanju. Praktične govorne vaje. Spisje: opisi, razprave, pisma in poslovni sestavki. Čitajo naj tuje rokopise. Za domače vaje čitanje samostojnih del.

Osem šolskih nalog.

VIII. ŠOLSKO LETO.

2 tedenski uri, na šolsko leto približno 60 ur.

Tretja srbska ali hrvaška čitanka. Slovnica kakor na prejšnji stopnji.

Branje in prevajanje kakor na prejšnji stopnji. Poleg čitanke naj se poizkusi tudi razredno branje samostojnih literarnih del. O pisateljih, zastopanih v čitanki, naj se podajajo na podlagi dodatka v knjigi kratki življenjepisni in literarni opisi. Neznane besede se nadalje izpisujejo in memorirajo. Pri obravnavi beril naj se razpravlja tudi o synonymnih pomenih besed in o besednih obratih (frazah, rečenicah), lastnih srbohrvaščini. Ponovilo in uporaba slovnških pravil. Za govorne vaje naj se porabi tudi računstvo. Učenci naj predavajo o vsebini domačega čitva. Spisje: obnove, razprave, pisma in poslovni sestavki. Čitanje tujih rokopisov. Za domače vaje čitanje samostojnih del.

Osem šolskih nalog.

Opomnja: Učitelji srbohrvaščine v Ljubljani (eventualno v drugih mestih in središčih), ki imajo opraviti edino z jezikovnim poukom, naj se razbremenijo glede klasifikacije, da jo opravijo le dvakrat na leto, ker bi jim štirikratno razredovanje vzelo preveč časa, kar bi bilo po uku na kvar. Izjemoma naj se zanje do loči le štiri šolske naloge, namesto osmih, in sicer iz istega vzroka.

V Ljubljani, dne 8. febr. 1921.

J. Levec.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za politični okraj Ljubomer ima v četrtek, dne 10. marca t. l. točno ob 9. uri v Radnicah redni občni zbor po sledečem dnevnem redu: 1. Odobritev zadnjega zapis.

* Rečnik za šolsko porabo sestavlja prof. dr. R. Moč.